

Nens dels "Tres Pins" al primer Carnaval. 1982

TRADICIONS POPULARS: EL CARNAVAL DE LES ROQUETES. 1982-1996

MARY MUÑOZ DE MORALES

PRESENTACIÓ

No resulta gens estrany sentir, de vegades, que les Roquetes no té història. És veritat que no podem tenir una història antiga, ni mil·lenària, però si més no, tenim la nostra història, que es pot circumscriure dins de la història contemporània de la comarca del Garraf.

Les Roquetes és una part important d'aquesta comarca, a la que van arribar un dia molts dels ciutadans i ciutadanes d'altres terres de la geografia espanyola, amb el ferm propòsit de trobar un lloc de treball, per ells i per els seus fills. Deixant enrera les seves costums i tradicions, els seus records. Molts d'aquests records es van anar adaptant, impregnant el poble neixen i creant, a poc a poc, una barreja de costums i tradicions que a voltes poden tenir els mateixos arrels.

Si Història són aquells esdeveniments que afecten els pobles, les persones etc., al llarg del temps. Si Història és allò que passa cada dia, hom pot dir que les

Roquetes comença ja a tenir la seva petita història en alguns fets concrets com podria ser la festa del Carnaval. Festa que per altra banda es troba tan arrelada a la comarca.

El Carnaval va començar al 1982 fruit d'un acord de les escoles públiques per treure al carrer la rua carnavalesca. Una rua plena de soroll de música, de nens i de colors. Aquest any, però, no només va sortir la rua. Al gener per primera vegada es va organitzar la cavalcada dels reis, per Sant Jordi es comença a fer una subscripció popular amb la finalitat d'adquirir uns capgrossos i uns gegants per a la Festa Major. Ben segur que va ser un any força prolífic per el desenvolupament de la cultura popular a les Roquetes i els resultats, en part, de totes aquelles iniciatives, és voluntat de la Comissió de Festes, que quedi reflectida a la separata del programa de la Festa Major d'Hivern de 1997 dedicant-la al CARNAVAL, els seus inicis i trajectòria.

LA FESTA DEL CARNAVAL

Les Roquetes no disposava de tradicions locals en començar el seu assentament com a poble. Molts dels seus habitants les deixaren als seus llocs d'origen, i durant un temps, les seves tradicions es limitaven a les altres poblacions de prop de la comarca. Encara que també en aquestes poblacions, estaven en l'oblit, fins i tot prohibides, com el carnaval, però es podien recuperar fàcilment, puix que tenien arrels en la memòria col·lectiva.

A les Roquetes no hi havia els arxius adients per cercar documentació i recuperar així, part del passat perdut. Aquests no hi eren, encara no hi són. Era necessari, doncs, inventar i crear les festes. No es podia recuperar la Festa Major o el Carnaval: s'havien de crear.

Per parlar del Carnaval, he començat per buscar el mot "Tradició" a l'Enciclopèdia Catalana i diu: "Ve del llatí traditio, -ōnis. Comunicació o transmissió de notícies, composicions literàries, doctrines, ritus i costums fets de pares a fills on passar el temps i succeir-se les generacions."

Fa un segle, Miguel de Unamuno deia: "Tradición", de tradere, equivale a "entrega" es lo que pasa de uno a otro; un concepto de hermano de los de "transmisión, traslado, traspaso..." i més endavant: "Así como la tradición es la sustancia de la historia, la eternidad lo es del tiempo, la historia es la forma de la tradición como el tiempo de la eternidad. (En torno al Casticismo, 1894).

Igualment com l'art, amb totes les seves variants de pintura, escultura, arquitectura, han estat influïts, i encara ho són, per un determinat context social i polític, les tradicions populars, festives i lúdiques, també han sofert la influència d'una determinada societat, en cada època, així com pels diferents esdeveniments polítics i culturals que es donen.

Es fa difícil arribar a establir una data, concreta i determinada, de quan va començar a celebrar-se la festa del Carnaval. Hi ha diverses teories. Per alguns els seus orígens es remunten a l'època dels romans i la seva manera de comptar els dies i fer el calendari. Hi ha fins i tot qui el situa encara més lluny. Tant se val. El que sí que està demostrat històricament, és

que els romans tenien una forma de comptar els dies de l'any, que els en sobraven uns quants. Aquests representava que no existien, i eren dedicats a celebracions i festes, amb un gran component de disbauxa.

Aquesta situació canvià l'any 45 a.C. quan Juli Cèsar va adoptar el calendari astronòmic, anomenat també julià, vigent fins que es va canviar pel gregorià actual. No queda molt clar que els dies sobrers, en suprimir-los, deixaren de celebrar-se les festes. Hom pot pensar que no va ser així i les celebracions i la disbauxa continuaren.

El calendari gregorià va ser reformat pel papa Gregori XIII el 1582, fent passar deu dies en el mes d'octubre, establint aleshores, una nova normativa per comptar els anys bixests (els que el febrer en porta 29).

Tant si és veritat com si no, que l'origen del Carnaval pugui remuntar-se a l'època romana, sí és cert que els cristians anaren adoptant molts rituals i festes paganes a les seves celebracions i el calendari litúrgic anà establint les festes a celebrar, una vegada

havia desaparegut l'Imperi Romà i s'havia institucionalitzat el cristianisme. Així, els dies de Carnaval, pròpiament dits, són els tres anteriors al dimecres de cendra, dia que assenyalava l'inici de la quaresma: el temps de preparació per a la Setmana Santa i la Pasqua. Es doncs, diumenge de Carnaval l'anomenat de Cinquantena, essent aquest 49 dies abans de la Pasqua. Els jueus celebraven la Pasqua el dia de la

Anant cap el Pavelló d'Esports, degudament decorat. 1995

primera lluna plena de primavera. Els cristians no podien celebrar-la el mateix dia, establint-se el diumenge següent a la primera lluna plena de primavera. La data més llunyana en què pot caure aquesta fase de la lluna és el 18 d'abril; si aquest dia cau en diumenge, serà Pasqua el 25 del mateix mes, que és la data més distant en que es pot celebrar. Això serà l'any 2038. (Del moviment de la Pasqua).

El calendari litúrgic estableix unes festes fixes i unes altres de movibles. Les primeres es regeixen pel sol i les altres per la lluna. Hom pot dir que Carnaval i Quaresma van units. Primer és l'excés, l'alegria, la festa de la carn per excel·lència, després el recolliment, la penitència, l'abstinència. En aquestes festes

no sempre tot el poble hi ha participat. Fins el segle XVI, només els nobles feien paròdies dels jocs cavallerescs i ja celebraven també balls de màscares i de disfresses.

Aquest tipus de celebracions no sempre han estat acceptats per les autoritats, tant eclesiàstiques com civils. A l'Església li semblava (i encara li sembla) que hi havia un excés de disbauxa i de llibertinatge. Els governants, per la seva banda, volien evitar els possibles altercats, sobretot en èpoques d'inestabilitat i de conflictes socials. Molt més a partir del fet que són tots els sectors de la societat els que comencen a celebrar el Carnaval, convertint-se en una festa popular, agafant a la vegada una nova embranzida.

El Carnaval és una festa que té un marcat caràcter internacional, essent molt anomenats els de Rio de Janeiro, al Brasil; Niça a França, Venècia, a Itàlia, o Munic, a Alemanya. A Espanya s'ha celebrat d'una manera generalitzada en tots els pobles des del segle XVIII, amb les seves diverses variants i peculiaritats. Entre d'altres són molt anomenats el de Tenerife, amb un aire tropical; el de Cadis, amb les seves "Chirigotas"; el de Bielsa, a Osca, on predominen ritus ancestrals; el de Miguelturra, a Ciudad Real, amb unes grans desfilades de màscares i una mena de cors anomenats "Murgas"; i també el de dos

pobles de la nostra comarca, com són Sitges i Vilanova i la Geltrú, que mantenen una rivalitat d'antuvi.

En l'actualitat, en els llocs on se celebra el Carnaval, la festa té una durada d'una setmana, com a mínim, i de vegades més. En uns pobles comencen les celebracions el diumenge anterior i en d'altres el perllonguen fins el diumenge següent, que també s'anomena de pinyata.

Després de la guerra civil espanyola, el Carnaval va passar per un període fosc, que va patir tota la societat. Encara que en alguns llocs de forta tradició, (Cadis, Tenerife, Vilanova i la Geltrú entre d'altres), va començar a ser tolerat cap a mitjans de la dècada del cinquanta. Un dia al menys hi havia màscares pel carrer, però no se'n deia Carnaval sinó Festes d'Hivern. En altres llocs es mantenien balls de disfresses només en les societats i no es podia portar màscara pel carrer.

El restabliment de la democràcia el 1977, va permetre la normalització de les festes, suprimint prohibicions com la del Carnaval, que a partir d'aquell moment, començà una nova època. En les ciutats i pobles que ja era tolerat agafà una forta empenta, recuperant-se en aquells llocs on havia desaparegut.

INICIS DEL CARNAVAL: EL CARNAVAL ESCOLAR

El primer acte de carnaval entre nosaltres es va celebrar a l'escola, el divendres 19 de febrer de 1982, que aquell any era el primer dia de la festa. No es pot negar la influència vilanovina. El divendres és el dia que comença el Carnaval a Vilanova i la Geltrú.

Original banda de música. 1982

S'inicia amb l'Arribo, desfilada carnavalesca i seguici que porta en Carnestoltes, rei del Carnaval, fins a la plaça de la Vila, on es llegeix el seu sermó satíric, quedant instaurat el seu regnat fins el dimecres de cendra, dia que comença la quaresma i acaba la festa, amb la crema de les despulles del rei Carnestoltes.

En altres èpoques, l'arribada de la quaresma era l'inici de les festes particulars que feien els joves, donat que eren suprimits els balls públics.

Les escoles de les Roquetes treballaven i treballen el calendari festiu: castanyada, Sant Jordi, Carnaval, Nadal, etc. Per això, només s'havia de treure al carrer. Aquesta idea es va materialitzar des de la llar d'infants "Els Tres Pins", i les escoles públiques Santa Eulàlia i les Roquetes, i en aquell moment el parvulari Sant Agustí, que més endavant passà a ser de l'escola Santa Eulàlia, comptant també, amb l'ajuda de les Associacions de Pares i de l'Ajuntament.

Al carnaval escolar mai no li ha mancat la imaginació a l'hora de confeccionar les disfresses. Aquestes

són fetes pels mateixos nens i nenes, amb l'ajut dels mestres. El material esmerçat és, fonamentalment, paper de colors, bosses de plàstic de diferents colors i cartrons, que pintats i decorats, fan tot plegat una rua plena de colors, d'alegria i omplen els carrers de música, de pares i mares, de públic en general que participa en un acte que es va anant fent molt popular. Tanmateix altres persones que els hi agrada sortir disfressades, aprofiten l'ocasió fent broma als seus coneguts, donant un motiu més de diversió a la festa. Des de l'escola es va començar a fer la recomanació que es guarnissin els balcons i carrers; començant el primer any amb molta timidesa, però aquesta timidesa del principi s'ha anat superant amb el temps, i és més generalitzat el guarniment tant del propi balcó com dels carrers per part del veïns.

Aquest primer any, tots els nens i nenes de les escoles foren conduïts a la plaça del Llobregat, on els esperava un grup d'animació. La plaça, però, quedà insuficient i en anys posteriors, davant la impossibilitat de disposar d'un espai físic suficientment ampli, per a la concentració final, es va optar per fer una divisió per cicles, a fi que els petits no rebessin cap mal per part dels més grans, fent l'esmentada concentració en dos o tres llocs diferents.

L'organització d'aquest acte no sempre ha estat fàcil. S'havien de treure al carrer a uns mil quatre-cents nens i nenes, en diversos llocs a la vegada amb una durada d'una hora i mitja. Això ha provocat, en oca-

sions, que els organitzadors s'hagi vist desbordats. També ha estat motiu de discussió en els diferents claustres, motivat perquè no tots els mestres eren partidaris de treure el carnaval escolar al carrer. Els motius han estat diversos, però potser un dels més importants sigui el fet que és un acte realitzat durant l'horari escolar, que es fa fora del recinte de l'escola. Pot semblar normal que sigui així, però podria complicar-se en cas de qualsevol imprevist, i la responsabilitat seria de l'escola, la qual cosa sempre representa un risc per al col·lectiu dels mestres.

El carnaval escolar des de 1982, s'ha fet a les Roquetes i no va deixat de sortir al carrer, encara que alguna vegada el recorregut ha sigut més curt i algun claustre ha decidit tornar a l'escola per a la concentració final. Fins que el 1995, els mestres van prendre la decisió de no treure cap rua al carrer, argumentant que el Carnaval a les Roquetes ja és consolidat.

Les Associacions de Mares i Pares de les escoles, sempre han treballat en l'organització del carnaval escolar, fent tot el possible per la seva part, perquè pogués ser una festa agradable per a tots, feina no sempre fàcil. No mancava en aquest acte el Carnestoltes escolar amb un satíric sermó llegit per algú dels cicles superiors.

Està per veure, doncs, si ha estat el final d'una etapa o hi haurà continuïtat, tot i que ara amb la reforma i el pas dels alumnes a l'Institut als 12 anys, fa preveure que serà difícil recuperar el carnaval escolar.

EL BALL DE MASCAROTS PER ADULTS

El carnaval escolar, com ja s'ha dit, va començar a sortir al carrer el 1982, però aquest acte acabava a les cinc de la tarda quan tot just no havia fet més que començar la festa a la resta de la comarca. A més es produïa un intens tràfic des de Barcelona cap a Vilanova i la Geltrú, que feia molt difícil el trànsit cap a aquesta població. Tot un conjunt de circumstàncies van fer que els joves del aleshores Centre Cultural Recreatiu, organitzessin un ball de disfresses al Casal de Cultura. Així el 3 de març de 1984 a les deu de la nit es va celebrar el primer ball d'aquestes característiques a les Roquetes, fent pagar una entrada pel mòdic preu de 100 pessetes.

Aquest any 1984 ja es van celebrar dos actes de carnaval: el divendres l'escolar i el dissabte el de disfresses per als més grans. Encara que reduït a l'àmbit del Centre Cultural i poc més. Començava a ser un pas important, donat que era una entitat la que prenia la iniciativa d'organitzar un acte de Carnaval.

El 1985 es va anar una mica més enllà. Els actes a

Cartell Carnaval '85.

celebrar van ser organitzats per l'Escola d'Adults i el Centre Cultural, amb la col·laboració de l'Ajuntament.

El cartell realitzat per anunciar els actes diu el següent: "CARNAVAL 85, LAS ROQUETAS DE GARRAF. Viernes 15 de febrero. A las 6 de la tarde ARRIBO. A las 7 baile de Carnestoltes en la plaza Llobregat. A las 10.30 baile de disfraces en el Casal de Cultura. Entrada 100 pts (incluida consumición). Vecino participa y engalana tus balcones". També es va fer un sermó que es llegí a la plaça del Llobregat i tot plegat va ser imprès a gràfiques Ferpala. Aquests actes hom pot dir que van institucionalitzar el actes del Carnaval a les Roquetes, donat que sortia ja de l'àmbit d'una única entitat i es feia una invitació a la participació de tothom. Els actes van gaudir d'una molt bona acollida i els presents comentaven allò de "l'any que ve, més".

Des de 1984 el ball de mascarots és una realitat a les Roquetes, això sí, canviant el lloc de celebració, cada vegada més amplis, per acollir al públic assis-

tent. Ha passat pel Casal de Cultura, el cine, l'envelat durant quatre anys, el Centre Cívic, i finalment el pavelló polisportiu, que sembla el lloc més adient, per les necessitats que té avui dia aquesta població.

El primer ball de mascarots al Casal de Cultura. 1985

L'ARRIVO

El Carnaval de 1985 va portar un altre acte més a l'incipient Carnaval roquetenc: l'Arrivo. Aquest acte inicià l'arribada del rei Carnestoltes i el seu satíric sermó, llegit a la plaça del Llobregat per alegrar l'estona a tots els qui anar-en a escoltar-ho i també, per què no, empipar aquells que hi podien sortir malparats.

Aquest acte va començar com molts altres d'una manera tímida, amb un seguici reduït iniciat per una colla de mares que portaven els fills a la llar d'Infants "Els Tres Pins". Però, a poc a poc, el seguici de la comitiva carnavalesca s'ha anat ampliant, així com el recorregut pels carrers. En la desfilada participen entitats i particulars, que es reuneixen dies i dies al Centre Cívic i altres llocs, per preparar la disfressa triada, per acompanyar a Sa Majestat Carnestoltes en el recorregut i mentre llegeix el seu sermó. També hi ha el ball de L'Arrivo. Ara, quan acaba el sermó no acaba la festa; tot just comença per a tots aquells que tenen ganes de gaudir i divertir-se ballant.

L'Arrivo ja s'ha convertit en un altre acte emblemàtic d'aquest Carnaval. Ha perdut la seva tímidesa del principi i està consolidat; cada vegada són més els grups que es disfressen el divendres, a nivell d'entitats i particulars. També ha augmentat el nombre de gent que es queden a veure el Carnestoltes d'aquí, sense haver d'anar obligatòriament a altres pobles.

El sermó d'en Carnestoltes ha esdevingut, també, una part important de l'Arrivo. S'hi fan les crítiques i satí-

Sa Majestat Carnestoltes arriba a la plaça Llobregat. 1987

res pròpies, no sempre al gust de tothom i molt menys d'aquells que no tenen assumit l'esperit desenfadat d'aquesta festa. El primer sermó del Carnaval de les Roquetes es va llegir a la plaça del

Llobregat el 1985, el qual va ser repartit entre el públic. Aquest es va deixà d'imprimir, fins que l'any 1991 i successius es tornà a establir el costum.

INICI DE LA FESTA DE SANTA EULÀLIA. 1986

A poc a poc, el Carnaval anava a més. Hi havia més il·lusió, per part de la ciutadania, a l'hora de celebrar-lo i el Centre Cultural feia intents per portar un envelat, que permetés celebrar més àmpliament tots els actes carnavalescs. Una part important de la Comissió de Festes no era del mateix parer, perquè deien que el treball seria més costós i creien que hi havia poques persones a dins per portar endavant una cosa així. El repte era implicar totes les entitats, i no només això, sinó també a la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament, perquè augmentés el pressupost de festes destinat a les Roquetes.

El resultat va ser que a alguns els semblava més adient la creació d'una Festa Major d'hivern, car no era fàcil l'augment del pressupost per la celebració només del Carnaval. L'argument era senzill: Ribes tenia dues Festes Majors, i així seria possible treure quelcom més. La necessitat d'aquesta festa junt amb la de Carnaval va ser un tema de discussió, donat que aquest té la suficient entitat com per que es pugui celebrar per si mateix, sense que tingui la necessitat d'anar acompanyat d'un sant per celebrar-ho. D'altra banda, el dia escollit per celebrar la Festa Major d'hivern, Santa Eulàlia, és el 12 de febrer, data que generalment coincideix amb el Carnaval, i entra dins el possible que aquest dia escaigui de ple en els de Carnaval, com ha succeït al llarg del temps, que ha estat dissabte de Festa Major i de Carnaval a la vegada. Aquesta circumstància ha fet que Santa Eulàlia semblés un tros afegit a la festa de Carnaval i molt més si es té en compte que no va ser fruit de cap reivindicació popular. Això fa, de vegades, que no pugui lluir per si mateixa. Per exemple, el ball de Festa Major, segon les dates, pot ser menys concorregut que el de mantons.

Les festes i les tradicions, però, es troben dins un

Ofrena Floral a Santa Eulàlia. 1990

context social i polític. Discutir de dates i de festes no és gens fàcil i sovint altera ànims i ideologies. Les dates festives del calendari son claus per la identitat d'un grup social. La celebració del diumenge en comptes del dissabte va contribuir d'una manera decisiva per a la diferenciació dels primers cristians dels jueus. Es podrien multiplicar els exemples de les més diverses èpoques i cultures. Avui, però, vivim temps secularitzats i les festes religioses han anat cedit el seu protagonisme i la seva obligatorietat social. En una societat les autèntiques festes, en general, no són les que s'imposen per decret. Requereixen d'una història mitificadora i d'unes vivències col·lectives, ritus i tradició popular. Quelcom inexistent ací. Com dèiem abans, aquí les tradicions s'han hagut d'inventar. No era possible recórrer als arxius per recuperar-les. És molt possible que algunes festes siguin més acceptades que altres per la societat de les Roquetes, però aquí hi són totes per gaudir-ne.

El programa de 1989, tres anys després, feia la següent referència: "Un any més està amb nosaltres,

per Santa Eulàlia, la nostra Festa Major d'hivern de les Roquetes. Una festa jove que va néixer més com a conseqüència d'una conjuntura política que d'una demanda popular. Però, malgrat la seva joventut, els habitants de les Roquetes ens estem acostumant, de mica en mica, a la seva presència, encara que sempre un xic diluïda per la proximitat del Carnaval". Aquesta afirmació no fa més que reconèixer allò que, de bon començament quan es va iniciar la festa, era igual de latent, però no se li va voler donar importància, ni es va voler admetre que sempre seria igual.

Amb l'ampliació de la festa de Santa Eulàlia augmenten també els actes del Carnaval. El dijous gras, la pastisseria Roquetes començà a oferir una gran merenga, per a tots els que volien empastifar-se. També es fa aquell any un ball infantil de disfresses organitzat per l'Associació de Veïns, traslladant alguns actes al cinema Roquetes.

El dia de Santa Eulàlia d'aquell any ja havia passat Carnaval. Era dimecres de cendra exactament. Hi va

haver un espectacle infantil; un concert de rock; una recepció que l'Ajuntament va oferir a totes les entitats en el Casal de Cultura (encara que no s'ha tornat a repetir); i un ball a la plaça del Llobregat un xic passat per aigua, pel motiu que va començar a ploure durant la celebració.

El Carnaval de les Roquetes anava seguint el seu ritme ascendent. La conjuntura política, però, li havia agregat una festa de caire religiós, la festivitats de Santa Eulàlia, gairebé al marge de la parroquia i quan a tot arreu el nom de Carnaval es podia veure sense censura ni simulacions, aquí a la propaganda es podia llegir "Festes d'hivern", quelcom ja superat. Amb posterioritat es posava Carnaval - Festa Major, i també, Carnaval - Santa Eulàlia. Durant el temps de programa conjunt, va desaparèixer la paraula Carnaval de la portada del programa de festes, car en la mateixa, només s'hi feia referència a la Festa Major d'hivern, de Ribes i de les Roquetes, i indicant l'any, tornant el nom de Carnaval a la portada el 1994.

L'ENVELAT

El mateix que la fruita quan és madura i només un petit cop de vent la pot fer caure, l'envelat a l'any 1987 era quelcom similar, amb la diferència que li feia falta alguna cosa més que un cop de vent. Necessitava la dedicació i el sacrifici d'un grup de persones, més nombrós que el que fins aleshores era format per la Comissió de Festes.

Aquest augment era del tot justificat de cara a les noves feines previstes: la venda d'entrades, control a la porta, portar el bar, etc.; i era necessari també poder alternar-se durant els dies de la programació. Es va determinar que cada entitat que hi participés tingués la responsabilitat d'un acte concret, essent l'encarregada de buscar el personal necessari per cobrir els diferents llocs. Les entitats que prestaren la seva col·laboració en aquesta primera ocasió van ser l'Associació de Veïns, el Centre Cultural i Recreatiu, el Club Joventut les Roquetes, el Casal de Cultura, el Futbol Club les Roquetes, l'Associació de Pares de l'escola Roquetes, la de l'escola Santa Eulàlia, Ràdio Roquetes i el Casal d'Avis.

Aquest conglomerat de persones, representants d'entitats i col·lectius va ser un capital humà molt important per aquell difícil moment. Moment en el qual s'apostava per un nou projecte. Es tractava d'iniciar l'aventura de fer una programació molt més amplia, de Carnaval i Festa Major, amb la clara intenció de consolidar-la a poc a poc i que tingués una continuïtat.

En el projecte de l'envelat, el regidor de cultura Josep Lluís Palacios, va ser receptiu i li donà suport. Tot i les reticències d'algunes persones de la comissió, que

Mascarots a l'Envelat. 1988

mostraven certa por al cobrament de l'entrada, l'envelat es va portar a terme, aquell 1987, i la realitat va ser el seu èxit i acceptació per part del públic assistent, potser perquè com deia el programa: "La nostra població es mereix el millor" i amb aquesta intenció es van superar adversitats i diferències d'opinió.

Durant quatre anys consecutius es va instal·lar a l'Avinguda Catalunya, en el solar on és previst cons-

truir el Centre Bàsic de Salut. No totes les entitats seguiren participant. En el transcurs d'aquests quatre anys, entre d'altres, havien desaparegut Ràdio Roquetes i el Centre Cultural i Recreatiu, però s'hi van incorporar de noves i fins i tot d'altres com l'Associació de Veïns, començaren a ser protagonistes, pel que fa a activitats culturals.

L'envelat permetia programar tota mena d'actes, des de concerts de rock a teatre, de varietats i infantils, els balls de mantons, xatonada popular, ball de disfresses, ball i concert de Festa Major. Tota una gran varietat d'espectacles per a grans i petits, que de cap

altra manera s'haurien pogut fer, donada la manca d'infraestructures d'aquells moments.

Més endavant, quan va estar fet el Centre Cívic, aquest va ser utilitzat en comptes de l'envelat, però aviat va esdevenir petit per alguns actes, com el ball de mantons, el ball infantil de disfresses, etc. fent servir el pavelló polisportiu, que és un lloc més ampli, si bé aleshores els esportistes veuen minvades les seves instal·lacions. Però si, com deia aquell programa, "les Roquetes es mereix el millor", és fa necessari, doncs, cercar els llocs més adients a les celebracions festives i lúdiques.

BALL DE MANTONS

Abans de dir quan es va començar a celebrar aquest ball, caldria pot ser, parlar del mantó. És una peça de vestir, que feien servir les dones antigament. Podia ser quadrat o rectangular i també de forma triangular. Era utilitzat, normalment, en tres pics, i així es continuava fent servir. Se posava per sobre l'espatlla per protegir del fred a l'hivern, quan era de llana (també en deien xal), i per mudar, si aquest era de roba prima i lleugera, fins i tot de seda. Aleshores les dones se'l posaven pel casament i cerimònies importants.

L'anomenat "mantó de Manila" era de seda i podia ser brodat o no (ara també es fan servir d'altres robes). L'augment del comerç amb l'Orient en els segles XVII i XVIII, i la possessió de les Filipines per part d'Espanya, fins a finals del segle XIX, propiciaren l'augment de mercaderies i productes originaris d'aquelles llunyanes terres, entre elles el mantó de seda brodat (de Manila). No tothom el podia tenir i servia perquè el lluïssin les dones en les festes.

El mantó de Manila es va anar estenent al llarg i ample de les terres espanyoles, formant part del vestit típic, femení, de moltes zones. A la comarca del Garraf és la peça clau, de les dones, per a les com-

parse que se celebren tant a Vilanova i la Geltrú com a Ribes, i també per fer un ball específic, anomenat de mantons, que les Roquetes també ha incorporat als actes del seu Carnaval, convertint-se en el ball, hom podria dir de gala, puix tothom va mudat perquè l'ocasió així ho requereix.

Amb la contractació de l'envelat es va poder fer el ball de mantons, per primera vegada, el dissabte 21 de febrer de 1987. Al programa era inclosa una nota en la qual es pregava l'assistència amb americana i corbata els homes i faldilla i mantó les dones. Era una manera de demanar al públic que anessin arreglats. Aquesta norma, però, tingué reticències d'alguns membres de la comissió de festes, que estaven convençuts que això seria paper mullat i la gent no en faria cas.

No va ser així, de mica en mica el temps ha demostrat que el ball de mantons és un dels més concorreguts dels actes del Carnaval, i tothom va força mudat, joves, de mitjana edat i més grans. Es pot donar algun cas molt aïllat d'home sense americana, la qual cosa es pot dir que és del tot insignificant.

BALL DE MANTONS INFANTIL

Des del Carnaval de 1992 es fa també el ball de mantons infantil, per a nens i nenes. Ball que és obligat d'anar mudats. Una iniciativa prou original i, potser, única a la comarca. Aquest acte es fa la tarda del mateix dissabte del ball de mantons per als grans, normalment al Centre Cívic i amb l'entrada als nens se'ls dona una consumició; també fan el ball del

fanalet i semblants. De l'organització és ja un costum que se n'encarregui l'AMPA del col·legi Santa Eulàlia, que forma part, entre d'altres entitats, de la Comissió de Festes.

El ball de mantons infantil s'ha convertit ja en un acte més del Carnaval i, a la vegada, gaudeix de molt bona acceptació per part de la mainada.

BALL INFANTIL DE DISFRESSES

A més del Carnaval escolar, els més petits compten amb altres actes programats expressament per a ells, i és el ball infantil de disfresses el que gaudeix de més acceptació, omplint-se de gom a gom la pista del pavelló esportiu de nens i nenes portant la seva

Pallassos infantils. 1989

disfressa. Els més petits els acompanyen els pares; els que ja són més grans, van en grups d'amics, omplint així els carrers de l'ambient propi d'aquesta festa.

Des dels inicis s'ha tingut en compte la programació infantil dins el Carnaval. El 1986 se celebrà el primer ball infantil de disfresses al cinema (avui Teatre Municipal), concretament el dissabte 8 de febrer i organitzat per l'Associació de Veïns. Amb posterioritat, igualment com els altres actes programats, ha passat per l'envelat, el Centre Cívic i finalment el pavelló d'esports. A vegades s'ha fet un concurs de disfresses i altres anys s'ha iniciat el ball amb una cercavila, segons el grup d'animació, per finalitzar al lloc del ball. No cal dir que unes vegades ha estat més divertit que altres. El més important, però, és que els petits també tenen la seva festa.

Algun any que el dilluns de Carnaval ha estat festa escolar, s'ha intentat fer el Vidalet: comparsa infantil tirant gra. Aquest acte no ha arrelat i només ha estat esporàdic.

LA XATONADA

Fins a quin punt la gastronomia es troba lligada a les festes o les festes a la gastronomia?. Potser no és massa important arribar a la convicció plena que primer van néixer les festes i després els menjars, i els diversos plats fets per l'ocasió, car seria el mateix que intentar esbrinar qui va ser primer: la gallina o l'ou. Ja s'ha dit que el Carnaval està lligat a la Quaresma. Les festes litúrgiques són plenes de simbolismes, i la Quaresma és el període de temps que va des del dimecres de cendra (fi del Carnaval) fins el diumenge de Pasqua, commemoració de la Resurrecció de Jesucrist. Va ser instituïda per l'Església per recordar els quaranta dies de dejuni fets per Jesús en el desert.

Els dies de dejuni tenen com antecedent els de grans menjars. Així el dijous gras seria el dia de gran menjar abans del dejuni. Es celebra de diverses maneres. Hi ha llocs on se surt al camp a menjar, mentre que a la comarca del Garraf i sobretot a Vilanova i la Geltrú, se celebra la Xatonada.

El xatò és un plat típic compost d'escarola, bacallà, tonyina, seitons i olives, tot això amanit amb una salsa que es fa al morter amb alls, oli, ametlles, nyores i molles de pa sucades en vina-

gre. Aquest plat típic es menja el dijous gras, acompanyat de truites variades i per postres, la merenga.

L'origen es incert. Hi ha diferents versions, sobre si és de Vilanova i la Geltrú o de Sitges. També en el Vendrell se'n disputen la paternitat. La merenga es presta a la broma, més quan es fa la xatonada en grups o entitats.

La merenga és a punt de la ma del pastisser. 1987

